

АНАЛОГІЯ В ПРАВІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕЖІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Краглевич В. В.

*доктор філософії в галузі право, адвокат,
м. Київ, Україна*

В умовах постійної динаміки суспільних відносин правове регулювання неминуче стикається з прогалинами, що зумовлює потребу в ефективних механізмах їх подолання. Одним із таких механізмів є аналогія в праві, яка забезпечує застосування норм і принципів до відносин, безпосередньо не врегульованих законом. Водночас її природа, місце у системі джерел права, межі й умови застосування залишаються дискусійними: аналогію трактують як логічний прийом, юридико-технічний інструмент або прояв судової правотворчості. Це впливає на єдність судової практики та стабільність правового регулювання.

У теорії права усталено розрізняють аналогію закону (*analogia legis*) та аналогію права (*analogia juris*), які переважно розглядаються як засоби подолання прогалин. Поряд із цим триває дискусія щодо співвідношення аналогії та тлумачення. Ключовий критерій розмежування полягає у спрямованості діяльності: тлумачення встановлює зміст уже існуючої норми й не виходить за її межі, тоді як аналогія передбачає застосування норми або принципів до випадку, прямо не врегульованого законодавством.

З огляду на пріоритет нормативно-правового акта як основного джерела права в Україні, застосування аналогії не може ототожнюватися з правотворчістю. Правотворчість передбачає створення норм у визначених формах, тоді як аналогія є правозастосовним механізмом, спрямованим на забезпечення реалізації права та стабільності правопорядку. Важливим є й питання суб'єктів застосування аналогії. Відповідно до ст. 19 Конституції України [1] органи державної влади та посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень і у спосіб, визначені Конституцією та законами України. Отже, аналогія може застосовуватися лише за наявності прямого законодавчого уповноваження, яке закріплено, зокрема, у ЦПК України [2] та КАС України [3], що вказує на її легітимне використання насамперед у судочинстві.

Аналогія в праві є міждисциплінарним феноменом, що поєднує логічний умовивід і юридико-технічний інструментарій подолання

прогалин. Її застосування можливе за наявності істотної подібності правових ситуацій і неістотності відмінностей, а також потребує підвищених стандартів аргументації. У вітчизняній правовій системі аналогія має правозастосовний, а не правотворчий характер, а її легітимність визначається принципом законності та наявністю прямого процесуального уповноваження. Подальші дослідження мають бути спрямовані на уточнення меж застосування аналогії, вироблення критеріїв її відмежування від тлумачення та формування єдиних підходів судової аргументації відповідно до принципів верховенства права і правової визначеності.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996. *Урядовий кур'єр*. 1996. № 129–130. Ст. 19.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, 42. Ст. 492.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36. Ст. 446.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-49>

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

Сачок Р. Т.

*аспірант кафедри цивільного права
Навчально-науковий інститут права
Державного податкового університету
м. Ірпінь, Україна
ORCID ID: 0009-0001-2510-0513*

Проблематика земельних відносин тісно пов'язана з особливим статусом землі як основного виробничого ресурсу у сфері сільського господарства. Земля є базовим чинником для вирощування продовольчої продукції, кормів для тварин і забезпечення сировиною різноманітних галузей промисловості. Саме тому землі сільськогосподарського призначення повинні мати спеціальний правовий статус, який передбачає їх раціональне використання та захист.

Україна володіє потужним земельним ресурсом, що є важливою складовою її національного багатства. На початок 2020 року загальна